

נשיא ומייסד
הרב שאול ישראלי זצ"ל

מופק בסיוע של:
ההסתדרות הציונית העולמית
המחלקה לשירותים רוחניים בתפוצות

חמדת ימים HEMDAT YAMIM

פְּרִשְׁת הַשָּׁבוּעַ תְּצוּוה תש"ף

על צבירת זכויות לדורות, גם בשושן!

הרב יוסף כרמל, ראש כולל 'ארץ חמדה'

אִישׁ יְהוּדִי הָיָה בְּשׁוֹשָׁן הַבִּירָה וְשָׂמוֹ מְרֻדְכִי בֶּן יֶאִיר בֶּן שְׁמַעִי בֶּן קִישׁ אִישׁ יְמִינִי (אסתר ב' ה).

הגמרא במסכת מגילה (דף יב ע"ב) מקשה: "קרי ליה יהודי - אלמא מיהודה קאתי, וקרי ליה ימיני - אלמא מבנימין קאתי!"

מהרישא של הפסוק משמע שמרדכי הוא צאצא של יהודה, ואילו מהסיפא משמע שהוא משבט בנימין. הא כיצד?! הגמרא מביאה ארבע תשובות, נתרכז באחת מהן: "ורבנן אמרי: משפחות מתגרות זו בזו, משפחת יהודה אומרת: אנא גרים דמתיליד מרדכי, דלא קטליה דוד לשמעיי בן גרא. ומשפחת בנימין אמרה: מינאי קאתי!"

כלומר, מבחינה ביולוגית, מרדכי הוא צאצא של בנימין בן יעקב, אבל זכות הנס של הצלת העם היהודי עומדת לדוד המלך - צאצאו של יהודה בן יעקב. בזכות זה שדוד לא פגע בשמעיי בן גרא, כמה וכמה דורות מאוחר יותר, נולד מרדכי היהודי, שהושיע את עם ישראל והצילו מגזרותיו של המן האגגי.

לדעת רבנו, דוד נהג בצדיקות והוא ראוי לכל שבח על שלא פגע בשמעיי בן גרא. זכות הצלתו של העם בימי אחשורוש הפרסי, עומדת לדוד מלך ישראל, שייסד את מדינת היהודים הראשונה למעלה מחמש מאות שנה קודם לכן. לדעה זו, על פי מידת הדין היה דוד רשאי להרוג את שמעי בן גרא, בגלל ששמעי קילל את דוד קללה נמרצת (עיינו מלכים א' ב' ח), וסקל אותו באבנים כשברח מירושלים עם פרוץ מרד אבשלום. וז"ל הכתוב:

"וַיָּבֹא הַמֶּלֶךְ דָּוִד עַד בַּחֲוָרִים וְהִנֵּה מִשָּׁם אִישׁ יוֹצֵא מִמְּשֻׁפַּחַת בֵּית שְׂאִיל וְשָׂמוֹ שְׁמַעִי בֶּן גְּרָא יוֹצֵא וּמְקַלָּל: וַיִּסְקַל בְּאֲבָנִים אֶת דָּוִד וְאֵת כָּל עַבְדֵי הַמֶּלֶךְ דָּוִד ... וְכֹה אָמַר שְׁמַעִי בְּקִלְלוֹ צָא צֵא אִישׁ הַדְּמִים וְאִישׁ הַבְּלִיעַל" (שמואל ב' ט"ז ה-ז).

דוד המלך סלח לשמעיי. כיוון שאחרי כישלון מרד אבשלום, שמעי בן גרא התייצב ראשון לכל בית יוסף בראש משלחת של אָלֶף אִישׁ עֲמֹ מִבְּנֵימִן, וקיבל על עצמו את עול מלכות בית דוד, מה שאיפשר לאחד את כל עם ישראל מחדש. וז"ל הכתוב:

וְעַבְרָה הָעֶבְרָה לְעַבִּיר אֶת בֵּית הַמֶּלֶךְ וְלַעֲשׂוֹת הַטּוֹב בְּעֵינָיו וְשְׁמַעִי בֶּן גְּרָא נָפַל לְפָנָיו הַמֶּלֶךְ בְּעֶבְרוֹ בִּירוּדָן: וַיֹּאמֶר אֶל הַמֶּלֶךְ אֵל יְחֻשָּׁב לִי אֲדֹנָי עוֹן וְאֵל תִּזְכֹּר אֶת אֲשֶׁר הָעֵוָה עָבַדְךָ בַּיּוֹם אֲשֶׁר יָצָא אֲדֹנָי הַמֶּלֶךְ מִירוּשָׁלַם לָשׂוּם הַמֶּלֶךְ אֶל לְבוֹ: כִּי יָדַע עָבַדְךָ כִּי אֲנִי חַטָּאתִי וְהִנֵּה בְּאֵתִי הַיּוֹם רָאשׁוֹן לְכָל בֵּית יוֹסֵף לְרִדָת לְקִרְאָת אֲדֹנָי הַמֶּלֶךְ (שם י"ט-כא).

עיון במגילת אסתר מוכיח קשר לשוני הדוק בין שני המאורעות. נציע, על דרך הדרש, כי בזכות דברים אלה של שמעי, התקבלה, אחרי דורות רבים, בקשתה של אסתר, שהייתה מצאצאיו של שמעי "וְטוֹבָה אֲנִי בְּעֵינָיו" (אסתר פרק ח' ה).

הקשר הלשוני מופיע גם בביטוי הבא:

"וְשְׁמַעִי בֶּן גְּרָא נָפַל לְפָנָיו הַמֶּלֶךְ" שמקבילותו שם הם: "וַתוֹסֵף אֶסְתֵּר ... וַתַּפֵּל לְפָנָיו רַגְלָיו" (שם, שם ג) וְהִמְנֵן נָפַל" (שם פרק ז' ח).

חזרתו בתשובה של שמעי ועזרתו באיחוד עם ישראל מחדש, עמדה לנכדתו דורות רבים מאוחר יותר. גם אסתר איחדה את העם "לך כנוס את כל היהודים" ובכוח זה הלכה אל אחשורוש והצילה את עם ישראל.

דווקא בימים אלה, בהם איבדו המתחרים על הנהגת העם כל רסן בהכפשות הדידות, חובה עלינו להתחנן לפני מלך מלכי המלכים, שיעזור לנבחרינו למצוא כל דרך, לאחד את עם ישראל, סביב היסודות של חיינו הלאומיים: תורה לישראל בארץ ישראל, תוך בניה של חברה ערכית החיה חיים של עשיית צדקה ומשפט, ומפיצה אור לכלל האנושות. ואז נוכל לחזור לימים של לְיְהוּדִים הָיְתָה אֹרְהָ וְשְׁמֻקָּה וְשִׁשָּׁן וַיִּקֶּר (אסתר ח' טז).

<p>לע"נ הרב אשר וסרטיל ז"ל נלביע ט' בכסלו תשס"ט</p>	<p>לע"נ הרב אשר וסרטיל ז"ל נלביע ט' בכסלו תשס"ט</p>	<p>לע"נ הרב אשר וסרטיל ז"ל נלביע ט' בכסלו תשס"ט</p>	<p>לע"נ הרב אשר וסרטיל ז"ל נלביע ט' בכסלו תשס"ט</p>	<p>לע"נ הרב אשר וסרטיל ז"ל נלביע ט' בכסלו תשס"ט</p>
<p>לע"נ הרב אשר וסרטיל ז"ל נלביע ט' בכסלו תשס"ט</p>	<p>לע"נ הרב אשר וסרטיל ז"ל נלביע ט' בכסלו תשס"ט</p>	<p>לע"נ הרב אשר וסרטיל ז"ל נלביע ט' בכסלו תשס"ט</p>	<p>לע"נ הרב אשר וסרטיל ז"ל נלביע ט' בכסלו תשס"ט</p>	<p>לע"נ הרב אשר וסרטיל ז"ל נלביע ט' בכסלו תשס"ט</p>

חֶמְדַּת הַדָּף הַיּוֹמִי

האם בימינו מחלל שבת הוא מומר לכל התורה

הרב עקיבא כהנא

השבוע נתחיל ללמוד את מסכת שבת, שבמשנה שבתחילתה (ב ע"א - ב ע"ב) מתוארים כמה מקרים של הוצאה מרשות לרשות האסורה בשבת, ועליהם נאמר - "חייב", וכמה מקרים שעליהם נאמר - "פטור", **הגמרא דנה בשאלה** האם במקרים אלו: "פטור, אבל אסור" מדרבנן, או פטור ומותר גם מדרבנן. **תוספות (ג ע"א) הקשו** מדוע בגמרא נאמר שבמקרה שאחד הצדדים לא השתתף באופן פעיל במעשה העבירה - "פטור ומותר", ולכאורה הוא השתתף במעשה שעשה האדם שהעביר לו את החפץ, ואם כן דבר זה אסור מדין סיוע לדבר עבירה? **תוספות תירצו** שמדובר בחפצים של גוי ואדם גוי, ולכן אין אסור. **הר"ן (א ע"א ד"ה ומקשו הכא) תירץ** שלמרות שהדבר אכן אסור מצד סיוע לעבירה, הוא מותר מצד שבת, וזו כוונת הגמרא כשאמרה "פטור ומותר". **רבי עקיבא אייגר מתקשה בדבריו** מה ההבדל בין אם האיסור הוא מדיני שבת, או מדיני סיוע, הרי בכל מקרה הדבר אסור, ומדוע המשנה כותבת שהדבר מותר? **הוא מתרץ** שכיון שיש כלל שמחלל שבת הוא כעובד עבודה זרה, והרי הוא כמומר לכל התורה כולה, ושחיטתו פסולה (גמרא חולין ד ע"ב), והוא פסול לכתובת גט (רמב"ם גירושין ג, טו), הרי שיש לחלק בין האיסורים, ולכן המשנה מחלקת וכותבת שהדבר מותר מצד דיני שבת, למרות שמדינים אחרים הדבר אסור.

דין זה שמחלל שבת הוא נחשב כמומר, היה וודאי נכון בעבר, משום שאדם שחילל שבת היה מנתק את הקשר שלו לעם ישראל, והכריז על עצמו שהוא כופר במעשה בראשית, אך לא ברור שדין זה נכון גם בימינו. **בשו"ת במראה הבזק (ז, סב) דנו בהרחבה** בשאלה האם ניתן לשתות מיין שמזג אותו יהודי שאינו שומר שבת. **מסקנת התשובה היא** שאדם שחונך שלא לשמור שבת, והוא אינו מחלל שבת מתוך כפירה בה - אינו אוסר יין במזיגה, משום שאין להגדיר אותו כמומר לכל התורה כולה. לעומתו אדם שמצהיר על עצמו שהוא כופר בתורה ולכן אינו שומר שבת, הרי שיש להזהר מיין שהוא מזג, משום שהוא נכלל בגזירה של "סתם יינם", למרות זאת אנשים שמקיימים חלק מהמצוות, אך אינם שומרים שבת, ועושים בה מלאכה, הגיוני שלא להגדיר אותם כמומרים, וכך כתב בבניין ציון (חדשות כג) שאדם שעושה קידוש בשבת ומתפלל, לא ניתן להגדירו כמומר לעניין זה רק בגלל שהוא מחלל שבתות, משום שאין חילול השבת "סיבה", אלא "סימן" לכך שאותו האדם כופר במעשה בראשית, וכאן הסיבה היא אחרת, ואם כן לא ניתן להגדירו כמומר ואינו אוסר יינו, **לגבי גט כתב רדב"ז (ד, רפד) שרק** אדם שיצא מכלל ישראל ואינו בתורת גיטין וקידושין - פסול לכתובה, ולכן נראה שבימינו, מחלל שבת יהיה כשר לכתובתו.

סיכום: בגמרא הוזכר על אחד מהמקרים שהוא פטור ומותר, הר"ן הסביר שהוא פטור מדיני שבת אבל אסור מדיני סיוע, רעק"א הסביר שיש הבדל מהותי ביניהם שמחלל שבת הוא כמומר לכל התורה, ואיסור אחר לא הופך אותו למומר, בשו"ת במראה הבזק הסבירו שדין זה אינו נוהג בימינו באדם שהוא מחלל שבת כי כך חונך, ונוהג רק באדם שהוא מחלל שבת בגלל כפירתו.

ניתן ליצור קשר עם הכותבים דרך: info@eretzhemdah.org

מתפללים לרפואתם השלימה של:

נתנאל אילן בן שיינא ציפורה
רבקה רינה בת גרונה נתנה
ויקי ויקטוריה בת דיזי

ניר רפאל בן רחל ברכה
אסתר בת רחל
מאירה בת אסתר

אסתר מיכל בת גיטל
יפה בת רחל יענטע
יהודית שרה בת רחל

בתוך שאר חולי עם ישראל

לע"נ
שלמה דוד בן זלמן ושרה
אבנית ז"ל
נלב"ע סיון תשע"ט

לע"נ
רבי יעקב ז"ל
בן אברהם ועיישה וחנה
בת יעיש ושמחה סבג

לע"נ
חיים משה בן
קוקה יהודית כהן ז"ל
נלב"ע ז' בתשרי תשע"ח

לע"נ
סוזי בת עליזה
כהן ז"ל
נלב"ע כ"ד בחשוון תשע"ח

לע"נ גב' לוריין הופמן ז"ל

לע"נ נורמן רוסק נלב"ע בכ"ב באב

לע"נ הנופלים במערכה על הגנת המולדת הי"ד

הלכה פסוקה

תקצירים מתוך פסקי דין - רשת בתי הדין 'ארץ חמדה גזית'

עורך: הרב הדיין עקיבא כהנא, חוקר במכון משפט והלכה בישראל.

חלוקת מבנה ציבור בין שתי עמותות

'ארץ חמדה גזית' ירושלים / אלול תשע"ט / תיק מס' 79070

דיינים: הרב יוסף כרמל, הרב שלמה שטיינמץ, הרב דניאל לונצר

המקרה בקצרה: העירייה הקצתה לשתי עמותות - עמותה א' ועמותה ב' - מגרש אחד על מנת ששתיהן יתחלקו במגרש ויקימו שני בתי כנסת. בין העמותות מספר מחלוקות ובית הדין נדרש להכריע ביניהן. בין העמותות עלו כמה תוכניות לחלוקת המגרש, עמותה א' התחילה בבנייה לפי אחת התוכניות שלטענתה אושרה על ידי עמותה ב', שנציגה אף היה שותף להנחת אבן הפינה לבנייה, כמו כן אף נציג מעמותה ב' מעולם לא התנגד לתחילת הבנייה. לטענת עמותה ב' היא לא הסכימה לתכנית, וגם אם היתה הסכמה של יו"ר העמותה היא נעשתה בחוסר סמכות ובניגוד לתקנון עמותה ב'. לפיכך, היא מבקשת שבית הדין יקבע שעמותה ב' אינה מחויבת לתוכנית, וימנה אדריכל חדש על מנת לחלק מחדש את השטח. אם בית הדין יאמץ את התוכנית, עמותה ב' מבקשת שתערך הגרלה בין העמותות, כדי לקבוע איזה חלק תקבל כל עמותה.

פסק הדין: חלוקת המגרש בין העמותות תתקיים על פי התוכנית הנוכחית שמצורפת לפסק הדין.

נימוקים בקצרה:

א. האם היתה הסכמה בין העמותות על התוכנית הנוכחית לחלוקה?

בין העמותות ישנה מחלוקת האם יו"ר עמותה ב' הסכים לתוכנית הנוכחית. שלושה עדים העידו על הסכמתו של יו"ר עמותה ב', למרות שכל אחד מהם העיד על אירוע אחר, אפשר לצרף עדים באופן זה (שו"ע חו"מ ל, ו). שניים מהעדים הם נוגעים בדבר, אחד מהם הוא רב הקהילה של עמותה ב', והשני הוא קרוב משפחה של יו"ר עמותה א'. עדויות אלו אף שאינן כשרות, מהוות בסיס לאומדנא דמוכח (על פי: מדיניות בית הדין בעניין הסתמכות על אומדן דעת, סעיף 5) כי יו"ר עמותה ב' הסכים לחלוקת השטח על פי התוכנית הנוכחית. בית הדין דחה את טענת עמותה ב' כי הסכמת יו"ר העמותה אינה מחייבת משום שלא נעשתה בכתב, שכן הסכמה לחלוקת שותפות יכולה להיעשות גם בעל פה (שו"ע חו"מ קנז, ב). לפיכך, קבע בית הדין כי יו"ר עמותה ב' הסכים באופן מחייב לחלוקה ע"פ התוכנית הנוכחית.

ב. האם הסכמת נציג העמותה נעשתה בסמכות?

בנוסף טענו חברי עמותה ב', כי יו"ר העמותה אינו מוסמך לעשות פעולות בשם, ללא החלטה של אסיפת חברים. אלא שתקנון העמותה קובע במפורש כי שניים מתוך ראשי העמותה יוכלו לחתום ולפעול בשם העמותה. במקרה זה למרות שיו"ר העמותה לבדו הסכים לתוכנית הנוכחית, הרי שהוא הוסמך על ידי חבריו לנהל לבדו את המו"מ עם האדריכל על התוכנית, כך גם הבין האדריכל שהעיד בבית הדין. בית הדין דחה טענות נוספות של חברי עמותה ב' שהועלו כנגד סמכותו של יו"ר העמותה, וטענות על כך שחברי עמותה א' היו צריכים להבין שהם אינם מוסמכים לייצג. **לסיכום:** יו"ר עמותה ב' היה מוסמך לייצג את העמותה, לפיכך יש תוקף מחייב להסכמתו לקבל את התוכנית הנוכחית.

ג. האם חברי עמותה ב' רשאים לחזור בהם מהסכמתם?

בית הדין קבע כי עמותה ב' אינה רשאית לחזור בה מהסכמתה לתוכנית הנוכחית, מכמה סיבות:

- א. רכישת המגרש מהעירייה על ידי שתי העמותות נעשתה בזמן שהצדדים כבר הסכימו על חלוקת המגרש על פי התוכנית הנוכחית, ולכן עמותה א' רכשה את החלק המיועד לה מהעירייה.
- ב. לשיטות רבות אין צורך במעשה קניין לצורך רכישה עבור קהל (רמ"א חו"מ קסג, ו)
- ג. הנחת חפצים בשטח מהווה קניין חזקה (שו"ע חו"מ קצב, ט).
- ד. בגלל שמדובר על חלוקת שותפות הילוך הצדדים בתוך השטח עשוי להיחשב למעשה קניין (ש"ך חו"מ קנז, ד)

לסיכום: בוצע מעשה קניין מחייב על חלוקת המגרש.

ד. האם לחלק את הקומה השנייה בהגרלה

עמותה ב' ביקשה לחלק את הקומה השנייה בהגרלה, בית הדין דוחה בקשה זו, וזאת למרות שיש מקום לחלוקת רכוש משותף בדרך של הגרלה (שו"ע חו"מ קעד, א) הרי שבמקרה שלנו, שבו התחלקה הקומה הראשונה מכח הסכמת הצדדים, לא אפשרי שבקומה ב' החלוקה תהיה שונה, משום שלא הגיוני שנשות עמותה א' ישבו מעל השטח של עמותה ב', ולהיפך.

למעבר לפסק הדין

ניתן ליצור קשר עם הכותבים דרך: info@eretzhemdah.org

הספר משטר ומדינה בישראל על פי התורה (4 כרכים) מאת הרב נפתלי בר אילן, יצא לאור בעריכה חדשה בהוצאת מכון "ארץ חמדה"

הספר מתמודד עם אתגרי השעה הניצבים בפני המדינה היהודית העצמאית ע"י ניתוח וביורר מקיפים במקורות. בין הנושאים הנדונים - משטר דמוקרטי ומלוכני, שלטון החוק, הפרדת רשויות, ביקורת שיפוטית, טוהר השלטון, מדיניות פסקלית ומוניטרית, שירותי רווחה, סל תרופות, איכות הסביבה, משפט בינלאומי, אמנת ג'נבה, כבוד האדם וחירותו, פיתוח האישיות, זכויות אזרח ועוד ועוד.

זכה בפרס הרב קוק ובפרס הרב ישראלי של מכון ארץ חמדה.

לרכישה

שו"ת במראה הבזק

(מתוך ח"ד)

Mexico City, Mexico

מקסיקו סיטי, מקסיקו
ניסן, ה'תשנ"ח

מכירת מקוה שמצבו רעוע

שאלה

בשכונתנו מקוה טהרה המשמש גברים בלבד לטבילה בערבי שבתות וחגים, גם בגלל שמצבו גרוע. בגלל בעיות שנובעות מהמצב הפיזי הרעוע התעוררו גם בעיות הלכתיות ולכן מזה שנים רבות נשים אינן משתמשות במקוה זה. תחזוקת המקוה הולכת ומתדרדרת וגם הסביבה בה הוא נמצא הופכת להיות מסוכנת מיום ליום. פרנסי הקהילה העלו אפשרות למכור את המבנה והקרקע וטענתם היא שהמצב בין כך גרוע ומאידך גיסא ישנו מקוה כשר במרחק של עשר דקות נסיעה בלבד מן המקום. האם מותר למכור את המקוה, והאם יש הגבלות בשימוש בתמורה שתתקבל מן המכירה?

תשובה

אין איסור למכור את המקוה הרעוע המשמש לטבילת גברים בלבד מכיוון שיש עוד מקוה, זה המשמש לטבילת הנשים. במקום שאין מקוה אחר לטבילת נשים, התיירו פוסקים אף למכור בית-כנסת או לבנות מקוה על חשבון חלק מבית-הכנסת. במקרה זה אסור באיסור חמור להרוס את המקוה הרעוע או למוכרו כל עוד לא נבנה חדש¹. כדי לכבד את רצון התורמים מן הראוי להשתמש בכסף שיתקבל מן המכירה כדי לחזק את שמירת טהרת המשפחה בעירכם כגון לשפץ מקוה קיים או לבנות מקוה נוסף במקום שחשר, או לכל צורך אחר שיביא לחיזוק היהדות.

¹ שו"ת "אגרות משה" (חלק יו"ד ב סי' צא).

בשם צוות המשיבים ובברכת התורה,

הרב משה ארנרייך הרב יוסף כרמל
ראשי הכולל

חברי הועדה המייעצת:
הרב זלמן נחמיה גולדברג
הרב נחום אליעזר רבינוביץ
הרב ישראל רוזן

ניתן ליצור קשר עם הכותבים דרך: info@eretzhemdah.org

חדש - "צפנת ישעיהו" מאת הרב יוסף כרמל

הנביא ישעיהו פעל באחת מהתקופות הסוערות והדרמטיות ביותר בחיי האומה הישראלית, תקופה של ציפייה למשיח שנשברה ברעש אדמה נורא, וחוללה גם מהפך רוחני ופוליטי. האור בקצה המנהרה הפציע שוב רק בימיו של חזקיהו. צפנת ישעיהו: מעזיה עד אחז מפגיש אותנו עם שלושה מלכים שעמדו בצומת היסטורי זה בתולדות עמנו: עזיה, המלך שדרש את האלהים אך לקה בצרעת בעקבות חטאו; יותם, המלך הצדיק ביותר בתולדות עמנו; ואחז, המלך אשר הכיר בקב"ה אבל לא האמין בהשגחתו. בביאורו לנבואות ישעיהו, נצמד הרב כרמל, לדברי חכמינו וגדולי הראשונים, ומציע דרך מרתקת ללימוד תנ"ך בעקבות חז"ל. קריאה זו מבהירה את התכנית האלוהית ומבררת סוגיות עקרוניות באמונה. צפנת ישעיהו מגלה לקורא את משמעות הנבואות לדורו של הנביא ואת הרלוונטיות שלהן לדורנו.

לרכישה

